

המקורות, השימושים וההכנסות

1. קווי ההתפתחות העיקריים

בשנת 1968 נמשכה העלייה בביקוש שנסתמנה במחצית 1967. העלייה בביקוש התבטאה בגידול מהיר בתוצר הלאומי בהכנסות ובתעסוקה, בעלייה ניכרת בעודף היבוא ובצמצום יתרות מטבע החוץ. עם זאת, נשמרה היציבות היחסית ברמת המחירים.

ההוצאה המקומית גדלה השנה בכ-15 אחוזים לאחר גידול של 3 אחוזים ב-1967. הצריכה הציבורית גדלה בשיעור 7.5 אחוזים — וזאת, לאחר שעלתה ב-36 אחוזים — שיעור ללא תקדים — ב-1967. ב-1968 גדל במידה ניכרת הביקוש לצריכה פרטית ולהשקעות. הצריכה הפרטית גדלה במונחים ריאליים ב-12 אחוזים, לאחר יציבות ב-1967, והצריכה הפרטית לנפש גדלה ב-8.2 אחוזים, לאחר ירידה ב-1967. במיוחד גדלה השנה צריכת מוצרים בני קיימא. ההשקעה הגולמית במשק — שירדה מאז 1965 — גדלה ב-1968 ב-44 אחוזים. ההשקעות בענפי המשק הגיעו לרמה של השנים 1964 ו-1965, אולם ההשקעות בבנייה למגורים היו עדיין נמוכות יחסית לשנים אלה. התוצר הלאומי הגולמי גדל במונחים ריאליים ב-13.2 אחוזים, לאחר עלייה של אחוז אחד ב-1967. האבטלה הניכרת של גורמי ייצור שאפינה את שנות המיתון פחתה במידה ניכרת. מספר המועסקים גדל בשנה זו ב-9 אחוזים לאחר ירידה של 5 אחוזים ב-1967, והשיעור הממוצע של הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי ירד ל-6 אחוזים לעומת 10.5 אחוזים ב-1967. ברביע האחרון של השנה ירד שיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי ל-5.5 אחוזים והירידה נמשכה בראשית 1969.

הגידול הרב בביקוש לא התבטא בעליית מחירים ניכרת, שכן עדיין שררה אבטלה במשק, השכר עלה בשיעור נמוך יחסית וחלק מן הביקוש נועד מלכתחילה ליבוא. מדד המחירים לצרכן עלה במשך השנה בכ-2 אחוזים ומדד המחירים הסיטוניים של התפוקה התעשייתית גדל ב-3 אחוזים. השנה נמשכה איפוא היציבות היחסית של המחירים, בהשוואה לעליות המחירים הניכרות בשנות הגיאות.

הגברת הפעילות הכלכלית התבטאה בגידול ניכר ברמת ההכנסות. ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים לנפש גדלה השנה במונחים ריאליים ב-9 אחוזים, לעומת יציבות ב-1967 וירידה בשיעור 2 אחוזים ב-1966. בגלל היציבות היחסית של השכר גדלו במיוחד ההכנסות שלא משכר — אלה פחתו בתקופת המיתון. ההכנסה הריאלית מכל המקורות¹, לנפש, גדלה ב-11 אחוזים בקירוב, אף זאת לאחר יציבות ב-1967 וירידה ב-1966.

החיסכון הלאומי הגולמי גדל ב-1968 ב-260 מיליון ל"י, לאחר ירידה של כ-960 מיליון ל"י ב-1967, והסתכם ב-650 מיליון ל"י, שהן כ-22 אחוזים מן ההשקעה הגולמית במשק, וכ-4.5 אחוזים מן התוצר הלאומי הגולמי. שיעורים אלה גבוהים במקצת בהשוואה לשנת 1967, אך הם נמוכים במידה רבה בהשוואה לשנים 1960 עד 1965, בגלל החיסכון השלילי הניכר של הסקטור הציבורי. סכום זה הסתכם, כבשנה הקודמת, בחיסכון שלילי בסך 1,500 מיליון ל"י בקירוב. החיסכון

¹ לרבות העברות פרטיות מחוץ לארץ.

לוח ב' 1

המקורות השימושים בהם, 1966 עד 1968

העלייה או הירידה (-) במחיר				העלייה או הירידה (-) בכמות				1968	1967	1966	
ממדי	ממדי	ממדי	ממדי	ממדי	ממדי	ממדי	ממדי				
1967-1968	1966-1967	1965-1966	1961-1965	1967-1968	1966-1967	1965-1966	1961-1965				
(אחוזים)				(מיליוני ל"י במחירים שוטפים)							
2.3	1.2	7.5	7.2	11.9	1.4	3.1	10.3	9,289	8,113	7,909	הצריכה הפרטית
6.2	0.7	11.6	10.3	7.5	36.0	8.3	10.1	4,109	3,599	2,627	הצריכה הציבורית
6.3	0.5	0.9	8.7	44.0	-26.3	-14.8	10.8	2,945	1,924	2,597	ההשקעה הגולמית
4.0	0.9	6.9	8.1	15.3	2.9	-0.4	10.4	16,343	13,636	13,133	סך כל השימושים המקומיים
13.9	2.3	2.0	11.1	27.7	12.2	1.4	12.3	6,325	4,349	3,788	היבוא *
13.9	2.1	3.8	13.1	25.8	8.5	12.0	13.3	4,027	2,811	2,536	היצוא **
13.9	2.4	-1.6	8.9	31.3	19.9	-14.2	11.1	2,298	1,538	1,252	עודף היבוא
2.6	0.7	8.0	7.9	13.2	1.1	1.5	10.3	14,045	12,098	11,881	התוצר הלאומי הגולמי
4.0	0.9	6.9	8.1	15.3	2.9	-0.4	10.4	16,343	13,636	13,133	סך כל המקורות

* היבוא על בסיס סיוע בשער החליפין הרשמי וכולל את היבוא מן השטחים המוחזקים. ערך היבוא כאן שונה מערך היבוא במאזן התשלומים כיוון שכאן אינם כלולים תשלומי הריבית של הסקטור הציבורי לתוך לארץ.

** היצוא על בסיס פו"ב בשער החליפין הרשמי וכולל את היצוא לשטחים המוחזקים. אין כלולים בו תקבולי הריבית של הסקטור הציבורי מתוך לארץ.
ה פ ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

של הסקטור הפרטי הוסיף לגדול השנה. שיעור החיסכון הפרטי הנקי מן ההכנסה הפנויה ממקורות פנים עמד על 8.0 אחוזים לעומת 7.9 אחוזים ב-1967, ושיעור החיסכון הפרטי הנקי מן ההכנסה הפנויה מכל המקורות עמד על 17.2 אחוזים לעומת 15.5 אחוזים ב-1967. החיסכון הנקי של המשק היה שלילי והסתכם ב-700 — מיליון ל"י.

ב-1968 חל גידול מואץ ביצוא¹, במיוחד ביצוא התעשייתי וביצוא שירותי תיירות ותחבורה. סך היצוא גדל ב-26 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 9 אחוזים ב-1967, והסתכם ב-4,030 מיליון ל"י. שיעור הגידול של היבוא היה גבוה יותר — 28 אחוזים, וסך היבוא הסתכם ב-6,330 מיליון ל"י בקירוב. עודף היבוא של המשק גדל ב-31 אחוזים לעומת השנה הקודמת והסתכם ב-2,300 מיליון ל"י. הגידול הניכר בגירעון השוטף התבטא בעליית משקלו של עודף היבוא בסך המקורות ל-14 אחוזים, לעומת 10-11 אחוזים בשנים 1966 ו-1967, ובצמצום ניכר ביתרות מטבע החוץ.

2. התהליכים הכלכליים ב-1968

בשנת 1967 נקטה הממשלה במדיניות אנטי מחזורית של הגדלת ההוצאות, נוכח המשך הגידול באבטלה וההאטה בפעילות הכלכלית. במחצית 1967 חל מפנה בפעילות הכלכלית במשק לאחר העלייה התלולה בהוצאות הממשלה בעקבות המתיחות הבטחונית והמלחמה. הגידול הרב בהוצאות הממשלה, שמומנו במימון גרעוני, הביא להגברת הפעילות בענפי הייצור השונים, ולגידול מהיר בתעסוקה ובהכנסות. משהחל תהליך זה, ונוצרו ציפיות אופטימיות להמשכו, נוספו כוחות ביקוש לצריכה פרטית ולהשקעות שהאיצו את תהליך הגברת הפעילות הכלכלית. רישומן של מגמות אלה ניכר כבר במחצית השנייה של שנת 1967. מספר המועסקים גדל במחצית השנייה של 1967 ב-2.4 אחוזים, לעומת ירידה בשיעור 4.5 אחוזים במחצית הראשונה של השנה, ומספר הבלתי מועסקים ירד בכ-18 אחוזים, לעומת עלייה של 16 אחוזים במחצית הראשונה של השנה. כן חלה עלייה בביקוש לצריכה פרטית ולהשקעות, וביבוא, לאחר מגמת הירידה במחצית הראשונה של השנה.

ב-1968 נמשכה העלייה בצריכה הציבורית והיא תרמה לעליית הביקוש המצרפי של המשק. קצב הגידול הואט אמנם ב-1968, והגיע ל-7.5 אחוזים, אולם ההאטה באה לאחר עלייה ללא תקדים בצריכה הציבורית בשנת 1967. ב-1968 פעלו גורמים נוספים להגדלת הביקוש שחשיבותם ב-1967 היתה פחותה יחסית. ראשית, חלה האצה ניכרת בהשקעות, הקשורה לא רק בגידול הטבעי של הביקוש אלא גם בחידוש העלייה ובביקוש של מערכת הביטחון. שנית, ב-1968 גדל במידה ניכרת היצוא, במיוחד היצוא התעשייתי ויצוא שירותי תיירות ותחבורה. הגידול הרב ביצוא ובהשקעות, והמשך העלייה בצריכה הציבורית פעלו להגדלת התעסוקה וההכנסות במשק. משעלו ההכנסות עלה גם הביקוש לצריכה פרטית — ובשיעור ניכר — דבר שהחיש את ההתאוששות בפעילות הכלכלית.

עליית הביקוש, שעה שבמשק שררה עדיין אבטלה ניכרת של גורמי ייצור, התבטאה בצמצום האבטלה ובגידול רב בתעסוקה ובתוצר הלאומי. שיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי ירד ב-1968 לממוצע של 6 אחוזים, לעומת ממוצע של 10.5 אחוזים ב-1967, ומספר המועסקים גדל ב-9 אחוזים לעומת ירידה של 4.5 אחוזים ב-1967. התוצר הלאומי הגולמי עלה ב-1968 בכ-13 אחוזים, לאחר הקיפאון היחסי בשנות המיתון. על אף הגידול הרב בפעילות הכלכלית במשך שנת 1968, טרם מוצו מלוא עתודות גורמי הייצור שלרשות המשק. ברביע האחרון של השנה עדיין עמד שיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי על 5.5 אחוזים, בהשוואה ל-3.5 אחוזים בשנות הגיאאות. גם שיעור ההשתתפות בכוח העבודה האזרחי בסוף 1968 היה עדיין נמוך בהשוואה לשנים

¹ נתוני היבוא והיצוא חושבו בל"י במחירים קבועים וכוללים את הסחר עם השטחים המוחזקים.

שלפני המיתון. אולם, לקראת סוף השנה כבר הורגש מחסור בעובדים מקצועיים בענפים שונים, ונתונים ארעיים לחדשים הראשונים של 1969 מצביעים על המשך הירידה במספר הבלתי מועסקים.

הגידול בתוצר הלאומי היה מהיר במיוחד בתחילת השנה ובהמשכה הוא, כנראה, קצב הגידול של התוצר, ועל כך מצביעים כמה אינדקטורים בתחום התעסוקה והתפוקה (ראה דיון בתוצר

הלאומי להלן). האטה זו אינה מצביעה, כנראה, על תפנית בקצב הצמיחה של המשק, אלא משקפת את התהליך הטבעי של היציאה מהשפל. ראשיתו של תהליך זה היתה בגידול רב במיוחד בביקוש, שחלק ממנו נבע מגורמים מיוחדים וחד פעמיים. לאחר שפגה השפעתם של גורמים אלה, המשיך הביקוש לגדול, אך בקצב מתון יותר. כן יש לשער כי ככל שהתקרב המשק למצב של תעסוקה מלאה, פחתו אפשרויות ההתאמה המהירה של מערכת הייצור לביקוש ונוצרו "צווארי בקבוק" מצד ההיצע. ואמנם יש סימנים לכך, כי בסוף 1968 כבר נוצר מחסור בעובדים מקצועיים בענפים שונים, בצד אבטלה של סוגים אחרים של עובדים.

הגידול הרב בביקוש המצרפי לא התבטא בעליית מחירים ניכרת. מדד המחירים לצרכן עלה במשך השנה ב-2 אחוזים ומדד המחירים הסיטוניים של תפוקה תעשייתית עלה ב-3 אחוזים. עליית המחירים ב-1968 דומה בהיקפה לעליית המחירים ב-1967 והיא בגדר יציבות בהשוואה

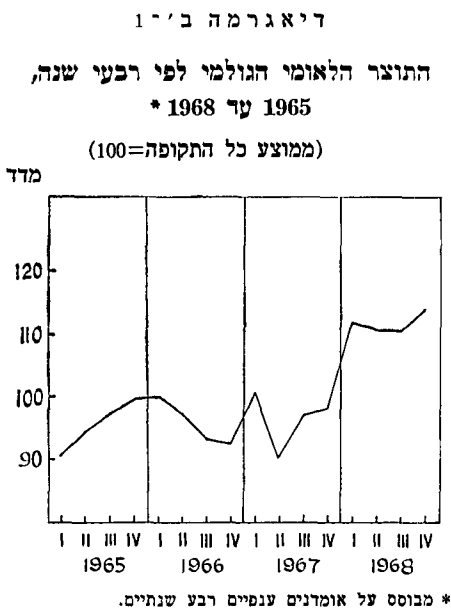
לשנים 1961 עד 1965. היציבות היחסית של רמת המחירים ב-1968, נוכח הגידול בביקוש, מוסברת על ידי שני גורמים עיקריים. ראשית, חלק ניכר מן הביקוש היה מטבעו בעל מרכיב יבוא גבוה יחסית, ולפיכך הוא לא לחץ על רמת המחירים במשק. שנית, בשל האבטלה ששררה עדיין במשק לא חלה עלייה בהוצאות הייצור. האבטלה בכוח העבודה אפשרה לקיים את הסכמי הקפאת השכר, כך שהשכר הנומינלי לשכיר עלה ב-3 אחוזים בלבד והשכר לשעת עבודה נשאר יציב. כמו כן, במרבית הענפים היה קיים עודף כושר ייצור, עובדה שאפשרה להרחיב את הייצור ללא עלייה בהוצאות הייצור ליחידת תפוקה.

העלייה בביקוש מצאה את ביטוייה בגידול ניכר בגירעון בחשבון השוטף. אף כי שנת 1968 היתה שנה של עלייה מהירה ביצוא, במיוחד בייצוא התעשייתי ובתיירות, שיעור הגידול של היבוא היה גבוה יותר, ועודף היבוא גדל ב-31 אחוזים. ההחמרה בגירעון השוטף התבטאה, לראשונה מזה שנים רבות, בצמצום ניכר ביתירות מטבע החוץ של המשק.

3. המקורות והשימושים

א. התוצר הלאומי

בשנת 1968 גדל התוצר הלאומי הגולמי ב-13.2 אחוזים, לעומת יציבות יחסית בשנים 1966 ו-1967. גידול התוצר הקיף את כל ענפי המשק העיקריים אולם בלט בשלושה ענפים: בתעשייה, בבנייה ובתחבורה. התפוקה התעשייתית גדלה השנה ב-29 אחוזים, לאחר ירידה של

כ-4 אחוזים ב-1967. תפוקת ענף הבנייה גדלה ב-21 אחוזים, לעומת ירידה בשיעור 16 אחוזים ב-1967. בענף התחבורה גדלה התפוקה ב-25 אחוזים, לאחר יציבות ב-1967. התוצר של הסקטור הציבורי גדל אף הוא בשיעור ניכר, כ-10 אחוזים. תוצר ענף החקלאות נשאר יציב, לאחר העלייה הניכרת ב-1967, שהיתה קשורה בתנאים האקלימיים הנוחים ששררו בשנה זו.

לוח ב' - 2

אומדן ההכנסה הלאומית וגידול התוצר הלאומי לפי הענפים, 1966 עד 1968

1968		1967		1966				
אחוז השינוי בכמות	התוצר הלאומי הגולמי במחיר השוק = (5) + (6)	מיסים נטו על הייצור המקומי + פחת *	ההכנסה הלאומית = התוצר הנקי במחירי גורמי הייצור	אחוז השינוי בכמות	התוצר הלאומי הגולמי במחיר השוק = (1) + (2)			
(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)			
(2)	(1)							
		מיליוני ל"י (במחירים שוטפים)		מיליוני ל"י (במחירים שוטפים)				
(אחוזים)	(אחוזים)							
0.4	799.5	-36.4	835.9	20.6	694.6	-33.2	727.8	(א) חקלאות
30.0	2,840.3	745.8	2,094.5	-3.3	2,940.9	804.1	2,136.8	(ב) תעשייה
21.0	827.3	135.5	691.8	-16.0	905.4	121.6	783.8	(ג) בנייה
25.0	1,200.0	373.7	826.3	1.0	1,141.2	348.1	793.1	(ד) תחבורה
								(ה) הסקטור הציבורי
10.0	2,322.7	132.1	2,190.6	11.2	2,129.3	113.8	2,015.5	ומלכ"ר
4.0	1,197.6	592.3	605.3	5.4	1,156.1	568.2	587.9	(ו) בעלות על מגורים
								(ז) כספים ומסחר
8.4	2,498.6	135.0	2,363.6	-4.6	2,429.5	143.4	2,286.1	ושירותים אישיים
15.5	11,686.0	2,078.0	9,608.0	0.9	11,397.0	2,066.0	9,331.0	סך הכול
	412.0				484.0			המיסים על היבוא
								סך התוצר
	12,098.0				11,881.0			המקומי הגולמי

* המיסים העקיפים, למעט המיסים על היבוא, בניכוי תמיכות לייצור (לרבות תמיכות ליצוא). הקצאת הבלאי מבוססת על חישובי ד"ר א"ל געתון.

מקור :

עמודות (1) ו-(5) נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולאחר הקצאת התאמת בלאי לפי משקלי הענפים בבלאי. עמודות (4) ו-(8) שורות (א) ו-(ב) חישובים ישירים (ראה בפרקים י"א וי"ב); שורה (ג): כשיעור השינוי בתפוקה במחירים קבועים (ראה בפרק י"ג); שורה (ד): כשיעור השינוי בתפוקה הגולמית (ראה בפרק י"ד); שורה (ה): נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על סך תשלומי השכר בניכוי אומדן עליות מחיריהם; שורה (ו) מבוסס על זכיפה לפי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שיעור השינוי לפי מלאי הדירות (ראה בפרק ד'); שורה (ז): השינוי בסך תשלומי השכר לפי נתוני הביטוח הלאומי בניכוי העלייה בשכר הממוצע לשעה.

ההבדלים בשיעורי הגידול בתוצר של הענפים השונים שינו במקצת את ההרכב הענפי של התוצר בהשוואה לשנים קודמות. כאשר משווים את ההרכב הענפי של התוצר ב-1968 לעומת ההרכב ב-1966 ו-1967, בולטת במיוחד עליית משקלו של ענף התעשייה. בהשוואה לשנת 1965, השינוי העיקרי הוא עליית משקל התעשייה והסקטור הציבורי וירידת משקל ענפי הבנייה והבעלות על מגורים.

כאמור, היה הגידול בתוצר הלאומי ב-1968 מהיר במיוחד בתחילת השנה והואט במקצת לאחר מכן (ראה דיאגרמה ב' - 1). אחד האינדקטורים לכך הוא ההתפתחויות בתחום התעסוקה במשך

השנה. במחצית הראשונה של 1968 גדל מספר המועסקים ב־5.2 אחוזים, לעומת מחצית השנה הקודמת, ומספר הבלתי מועסקים ירד ב־29 אחוזים. במחצית השנייה של השנה גדל מספר המועסקים רק ב־3.5 אחוזים, לעומת המחצית הראשונה של השנה, ומספר הבלתי מועסקים ירד ב־11 אחוזים. אינדיקטור נוסף הוא מדד הייצור התעשייתי: העלייה במדד זה היתה מהירה יותר בחודשים הראשונים של השנה.

לוח ב' - 3

ההרכב הענפי של התוצר הלאומי במחירי גורמי ייצור, 1965 עד 1968
(מחירים שוטפים — אחוזים)

1968	1967	1966	1965	
7.8	8.7	7.8	8.3	חקלאות
24.6	21.8	22.9	24.0	תעשייה
7.5	7.2	8.4	9.9	בנייה
8.8	8.6	8.5	8.1	תחבורה
20.8	22.8	21.6	19.1	הסקטור הציבורי ומלכ"ר
5.9	6.3	6.3	6.7	בעלות מגורים
24.6	24.6	24.5	23.9	כספים, מסחר ושירותים אישיים
100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכול

ה מקור : מבוסס על לוח ב' - 2.

לאחר העלייה התלולה בביקוש בראשית השנה, שהיתה קשורה, כאמור, בגורמים מיוחדים, נמשך במחצית השנייה של השנה הגידול בביקוש, אך בקצב מתון יותר, כנראה. ההאטה היחסית בגידול התוצר במחצית השנייה של השנה משקפת, כנראה, את תהליך הגידול בביקוש במשך השנה ואת קצב ההתאמה האפשרי של מערכת הייצור לגידול בביקוש. כמו כן, יש להניח, כי קצב הגידול האפשרי של הייצור הואט במקצת, ככל שהתקרב המשק למצב של תעסוקה מלאה; ואמנם, לקראת סוף השנה כבר הורגש מחסור בעובדים מקצועיים בענפים שונים. מהלך התוצר במשך השנה משקף איפוא את קצב היציאה ממצב של אבטלה למצב של תעסוקה מלאה, ותהליך זה עדיין לא הסתיים בסוף 1968, שכן עדיין שררה במשק אבטלה של גורמי ייצור.

ב. עודף היבוא¹

בשנת 1968 נמשך הגידול בגירעון השוטף. עודף היבוא עלה בשנה זו ב־31 אחוזים לאחר גידול של 20 אחוזים בשנת 1967 והסתכם ב־2,300 מיליון ל"י, שהן כ־14 אחוזים מסך המקורות שלרשות המשק, לעומת כ־11 אחוזים ב־1967 ו־10 אחוזים ב־1966. בכך חוזר משקלו של עודף היבוא במקורות לרמה של השנים 1960 עד 1964 (ראה לוח ב' - 4).

העלייה התלולה בעודף היבוא ב־1968 אינה גובעת מהמשך המגמות שהביאו לגידול בעודף היבוא ב־1967. אף כי במשך שנת 1967 חלה תפנית בפעילות הכלכלית של המשק, בממוצע היתה זו שנה של יציבות ברמת הפעילות הכלכלית וחל בה שיפור במאזן סחר החוץ. מאידך גיסא, גדל ב־1967 הגירעון בחשבון השירותים ב־600 מיליון ל"י בקירוב, בעיקר משום הגידול הרב בהוצאות הביטחון במטבע חוץ. ב־1968 הואט הגידול ביבוא הממשלתי, וכן חלה עלייה בשיעורים גבוהים יחסית ביצוא התעשייתי וביצוא שירותי תיירות ותחבורה. אולם בשנה זו חלה עלייה ביבוא הסחורות בשיעור 42 אחוזים, הקשורה בחלקה בעלייה ברמת הפעילות הכלכלית השוטפת, ובחלקה

¹ נתוני היבוא והיצוא כוללים את הסחר עם השטחים המוחזקים.

היא ביטוי לרמת ההשקעות הנמוכה יחסית בשנות המיתון, להאטה ברכישת מוצרים בני קיימא בשנים אלה, ולירידה במלאי בשנת 1967. הבעייה הכלכלית העיקרית של המשק — הגירעון הניכר בחשבון השוטף — החרפה איפוא בשנת 1968, ובאה לידי ביטוי זו הפעם הראשונה מזה שנים בירידה ניכרת ביתרות מטבע החוץ.

לוח ב' - 4

הרכב המקורות והשימושים, 1960 עד 1968
(אחוזים מהערך במחירים שוטפים)

1968	1967	1966	1965	1964-1960 ממוצע שנתי	
56.8	59.5	60.2	57.9	57.7	הצריכה הפרטית
25.1	26.4	20.0	17.6	17.1	הצריכה הציבורית
18.1	14.1	19.8	24.5	25.2	ההשקעה הגולמית
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל השימושים

ש"ר *	ש"א **	ש"ר	ש"א	ש"ר	ש"א	ש"ר	ש"א	ש"ר	ש"א	
14.2	17.7	12.0	15.7	9.5	12.5	11.3	13.0	14.1	16.7	עודף היבוא
85.8	82.3	88.0	84.3	90.5	87.5	88.7	87.0	85.9	83.3	תוצר לאומי גולמי
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל המקורות

* בשער החליפין הרשמי.

** בשער החליפין האפקטיבי.

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ג. הרכב השימוש המקומי במקורות

ההוצאה המקומית גדלה ב-1968 בכ-15 אחוזים בהשוואה לגידול של כ-3 אחוזים ב-1967 ויציבות ב-1966. במיוחד בלט הגידול בביקוש להשקעות ולצריכה פרטית. היקף ההשקעות היה גבוה ב-1968 בכ-44 אחוזים בהשוואה לשנת 1967, וזאת לאחר מגמת הירידה בשנים 1965-1967. בכך טרם הגיע המשק לרמת ההשקעות של השנים 1964 ו-1965, שכן ההשקעות בבנייה למגורים היו ברמה נמוכה בהשוואה לשנים שלפני המיתון. ההשקעות בענפי המשק — דהיינו סך ההשקעות, למעט ההשקעות בדירור ובמלאי — גדלו ב-1968 בכ-39 אחוזים והיו ברמה דומה לשנים 1964 ו-1965. על אף שיעור הגידול הגבוה יחסית בהשקעות, גדל מלאי ההון של המשק רק ב-6 אחוזים, לעומת גידול של 10-11 אחוזים בשנות הצמיחה המהירה וזאת בגלל הירידה בהשקעות בשנות המיתון. משקל ההשקעות בסך השימושים המקומיים עמד השנה על 18 אחוזים, לעומת ממוצע של כ-17 אחוזים בשנים 1966 ו-1967. בשנות הצמיחה המהירה, דהיינו בשנים 1960 עד 1964, הקצה המשק בממוצע כ-25 אחוזים מן המקורות להשקעות.

הגידול השנתי בצריכה הפרטית הואט בשנים 1966 ו-1967 לכ-2 אחוזים לאחר שיעור גידול של 10-11 אחוזים בשנות הגאות. עם זאת, עלה משקלה של הצריכה הפרטית בשימושים המקומיים לממוצע של 60 אחוזים בהשוואה לממוצע של 57.7 אחוזים בשנים 1960 עד 1965. ב-1968 חלה עלייה בצריכה הפרטית בשיעור 12 אחוזים אך משקלה בשימושים המקומיים ירד לרמה של כ-57 אחוזים.

בעוד שהשינויים בהשקעות ובצריכה הפרטית הם ביטוי לתהליך היציאה מן השפל הכלכלי, קשורים השינויים בצריכה הציבורית בעיקר בעליית הוצאות הביטחון מאז 1967. כתוצאה

מן העלייה התלולה בהוצאות הביטחון גדלה הצריכה הציבורית ב־1967, במונחים ריאליים, ב־36 אחוזים ומשקלה בסך השימושים עלה ל־26.5 אחוזים לעומת ממוצע של 17 אחוזים בשנים 1960 עד 1965. לאחר העלייה החדה בצריכה הציבורית ב־1967, חלה ב־1968 התרחבות נוספת — בשיעור 7.5 אחוזים — והיא נטלה כ־19 אחוזים מן הגידול במקורות שלרשות המשק. אף כי שיעור הגידול בצריכה הציבורית היה השנה מתון בהשוואה לגידול בשנת 1967, יש לזכור, כי ב־1968 הורחבה הצריכה הציבורית במצב שבו המשק כבר היה קרוב לתעסוקה מלאה. במשך השנים 1966–1967 חלו איפוא שינויים ניכרים בהקצאת המקורות במשק, והעיקריים בהם הם ירידת משקל ההשקעות — דבר שהאיט את קצב הגידול של מלאי ההון — ועליית משקל הצריכה הציבורית. ב־1968 חל אמנם גידול רב בהשקעות, אולם בכך טרם חזר משקלן בשימושים המקומיים לרמה של השנים 1960–1964.

4. פריון הייצור¹

בשנים 1961–1965 גדל התוצר הלאומי הגולמי בשיעור שנתי ממוצע העולה על 10 אחוזים, במונחים ריאליים. צמיחה מהירה זו מוסברת רק בחלקה על ידי הגידול בכמות גורמי הייצור שלרשות המשק, דהיינו מלאי ההון ומספר המועסקים. חלק ניכר מן הגידול בתוצר הלאומי בשנים אלה מיוחס לעליית "פריון הייצור" במשק, שמקורו בשיפורים טכנולוגיים וכן בשיפורים בהקצאת גורמי הייצור ובאיכותם.

לוח ב' - 5

השינויים בתוצר הריאלי, בגורמי הייצור ובפריון, 1961 עד 1968 *

ממוצע שנתי 1961- 1965	1966	1967	1968	ממוצע שנתי 1966- 1968
10.6	-0.5	-0.8	14.9	4.5
התוצר הגולמי הריאלי				
4.6	-1.4	-5.5	9.5	0.9
מועסקים				
4.4	-1.4	-10.5	14.1	0.7
ימי עבודה				
10.3	8.8	5.8	4.3	6.3
מלאי ההון הקבוע בתחילת השנה				
5.7	0.9	5.0	4.9	3.6
התוצר למועסק				
5.9	0.9	10.8	0.7	4.1
התוצר ליום עבודה				
התוצר ליחידה של גורמי ייצור ("פריון הייצור")				
4.4	-1.9	2.5	6.4	2.3
לפי מועסקים				
4.4	-1.9	6.8	3.1	2.7
לפי ימי עבודה				

* מדידת השינוי בכמות גורמי הייצור לצורך חישוב השינוי ב"פריון הייצור" נעשת על ידי שיקלול השינויים בתשומות העבודה וההון במשקלי התמורה לעבודה ולהון. הנתונים אינם כוללים את הסקטור הציבורי, המוסדות ללא כוונת רווח ובעלות על מגורים.

בכדי למדוד את הפריון, במובן זה, יש לאמוד את התשומות שהשתתפו בפועל בתהליך הייצור ולהוציא מן החשבון גורמי ייצור מובטלים. כיוון ששיטות המדידה המקובלות אינן מאפשרות זאת במידה מספקת — בשנים של מחזורי עסקים, משקף הפריון הנמדד במידה רבה את השינויים

¹ פריון הייצור מוגדר כאן כתוצר ליחידה משולבת של הון ועבודה. תשומות ההון והעבודה משוקללות לפי משקלי התמורה להון ולעבודה בשנה קודמת. חישובי התוצר, ההון, התעסוקה והפריון בסעיף זה אינם כוללים את הסקטור הציבורי, המוסדות ללא כוונת רווח ובעלות על מגורים.

בניצולת גורמי הייצור ולא דווקא את הפריזון במובן המקובל — יש ליחס משמעות מוגבלת לפריזון הנמדד בשנים 1966–1968.

בשנת 1966 הואטה הפעילות הכלכלית במידה ניכרת והתוצר הלאומי עלה רק באחוז אחד בהשוואה לשנת 1965. בשנה זו נעצר גם תהליך הגידול בפריזון, בעיקר בגלל ירידת הניצולת של גורמי הייצור. מלאי ההון שעמד לרשות המשק גדל בשנה זו בשיעור ניכר, אולם הניצולת שלו ירדה. ההאטה בפעילות הכלכלית בשנה זו לא התבטאה מיד בהקטנת כוח העבודה המועסק, כך שנוצרה, כנראה, "אבטלה סמויה" של מועסקים. כתוצאה מכך ירד פריזון הייצור בשנה זו בכ-2.5 אחוזים. ב-1967 פעלו כמה גורמים המנוגדים מבחינת השפעתם על הפריזון. מצד אחד חלה ירידה נוספת בניצולת מלאי ההון, גורם שפעל לירידה בפריזון הייצור. מאידך גיסא, חלה ירידה ניכרת ברמת התעסוקה והאבטלה הסמויה של עובדים פחתה, כנראה. גורם נוסף שפעל לעליית הפריזון בשנה זו היה האקלים הנוח שגרם לגידול ניכר בתפוקה חקלאית. פריזון הייצור בשנה זו עלה ב-6.8 אחוזים, כאשר תשומת העבודה גמדת לפי כמות שעות העבודה וב-2.5 אחוזים, כאשר תשומת העבודה נמדדת לפי מספר המועסקים.

ב-1968 חלה עלייה ניכרת בפריזון, והיא קשורה בעיקר בעליית ניצולת ההון במשק עם הגברת הפעילות הכלכלית. פריזון הייצור עלה בשנה זו ב-3.1 אחוזים, כאשר תשומת העבודה נמדדת לפי כמות שעות העבודה, וב-6.4 אחוזים כאשר תשומת העבודה נמדדת לפי מספר המועסקים. הגידול בפריזון בלט במיוחד בענף התעשייה. התפוקה לעובד בענף התעשייה, שהיא אינדיקטור לשינוי בפריזון, עלתה השנה ב-12 אחוזים, לאחר גידול של 2 אחוזים ב-1967. התפוקה ליום עבודה בתעשייה עלתה ב-8.2 אחוזים, לעומת עלייה של 4.4 אחוזים ב-1967.

5. ההכנסות

הגברת הפעילות הכלכלית ב-1968 התבטאה בגידול ניכר בהכנסות. ההכנסה הפרטית לנפש מפעילות כלכלית גדלה במונחים ריאליים בכ-9.5 אחוזים לאחר ירידה בשנים 1966–1967 (ראה לוח ב'-6 ולוח ב'-8). ההכנסה הפנויה ממקורות פנים, לנפש, גדלה במונחים ריאליים בכ-8.5 אחוזים, וזאת, לאחר ירידה ב-1966 ויציבות ב-1967.

לוח ב'-6

השינויים השנתיים בהכנסות ובהתחלקות ההכנסות, 1963 עד 1968
(אחוזים)

1968	1967	1966	1965	1964	1963
9.4	-1.5	-1.8	8.5	6.2	9.8
8.5	0.8	-2.0	8.5	5.3	9.3
10.8	0.8	-3.1	6.1	3.7	7.1
4.7	6.2	1.4	9.0	4.3	10.5
0.9	-1.2	10.3	9.4	7.0	4.7
0.339	0.362	0.326	0.304	..	..

1. ההכנסה הפרטית הריאלית מפעילות כלכלית (לנפש)
2. ההכנסה הפנויה הריאלית ממקורות פנים (לנפש)
3. ההכנסה הפנויה הריאלית מכל המקורות (לנפש)
4. ההכנסה הריאלית למועסק*
5. ההכנסה הריאלית לשכיר משכר**
6. מדד אי השוויון בחלוקת ההכנסה*** של שכירים

* ההכנסה הריאלית אינה כוללת את ההכנסה הנובעת מבעלות על מגורים. מספר המועסקים לפי סקרי כוח האדם.
** השכר לשכיר לפי נתוני המוסד לביטוח הלאומי, מנוכה במדד המחירים לצרכן.

*** מדד לורנץ מחושב, לפי נתוני סקרי ההכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מדד זה מקבל ערך 0 כאשר השוויון בחלוקת ההכנסה מלא, ו-1 כאשר אי השוויון מלא.

בשנת 1967 חלה האטה בתשלומי מס ההכנסה בשל ההאטה בהכנסות ופרוגרסיביות המס, ומאידך גיסא, הוגדלו במידה ניכרת תשלומי ההעברה, כך שההכנסה הפנויה ממקורות פנים גדלה בשיעור גבוה יותר מן ההכנסה מפעילות כלכלית. הגידול בהכנסות ופרוגרסיביות המס האיצו ב-1968 את גביות מס הכנסה, והן גדלו בשיעור גבוה יחסית לגידול בהכנסות מפעילות כלכלית — 26 אחוזים לעומת 15.5 אחוזים. במקביל נמשך הגידול המהיר בתשלומי ההעברה נטו לציבור. אלה גדלו ב-1968 בשיעור של 21.5 אחוזים. התוצאה המשולבת של הגידול המואץ בתקבולי המס והמשך הגידול בתשלומי ההעברה לציבור היתה גידול של 14.5 אחוזים בהכנסה הפרטית הפנויה בהשוואה לגידול של 15.5 אחוזים בהכנסה הפרטית מפעילות כלכלית.

ההכנסה הפנויה מכל המקורות, לנפש, גדלה, במונחים ריאליים, ב-10.8 אחוזים, לעומת יציבות ב-1967 וירידה ב-1966. עלייה ניכרת זו משקפת את הגידול בערך ההעברות לציבור מחוץ לארץ. ערך ההעברות מחוץ לארץ גדל ב-1968 ב-40 אחוזים, לעומת גידול של 6 אחוזים ב-1967 והסתכם ב-1,095 מיליון ל"י, שהן כ-10 אחוזים מן ההכנסה הפרטית הפנויה מכל המקורות. הגידול בערך ההעברות נבע הן מגידול בהיקף ההעברות בדולרים והן מן הפיחות שחל בנובמבר 1967, שהעלה את ערכן בל"י.

לוח ב' - 7

התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית, 1960 עד 1968

(מיליוני ל"י, מחירים שוטפים)

1968	1967	1966	1965	1964	1963	1962	1961	1960	
14,045	12,098	11,881	10,845	9,132	7,847	6,522	5,438	4,527	(א) התוצר הלאומי הגולמי
1,394	1,261	1,256	1,071	980	850	721	634	493	(ב) מיסי עקיפין על הייצור המקומי
244	202	200	176	153	133	98	73	88	(ג) סובסידיות לייצור המקומי
									(ד) מיסים נטו על הייצור המקומי
1,150	1,059	1,056	895	827	717	623	561	405	[(ב) פחות (ג)]
663	412	484	489	425	354	336	339	263	(ה) המיסים על היבוא
235	171	95	43	34	31	44	148	105	(ו) תמיכות ליצוא
									(ז) מיסים נטו על היבוא
428	241	389	446	391	323	292	191	158	[(ה) פחות (ו)]
									(ח) סך כל המיסים נטו
1,578	1,300	1,445	1,341	1,218	1,040	915	752	563	[(ד) + (ז)]
1,317	1,190	1,105	990	853	748	623	438	362	(ט) פחת
									(י) ההכנסה הלאומית מצד התוצר
11,150	9,608	9,331	8,514	7,061	6,059	4,984	4,248	3,602	[(א) פחות (ח) + (ט)]

ה מקור : הלשכה הטריבוטית למסטימסטיקה.

ב-1968 גדלו במיוחד ההכנסות שלא משכר (ראה לוח ב' - 6). ההכנסה הריאלית למועסק גדלה השנה ב-5 אחוזים בקירוב, בעוד שההכנסה הריאלית לשכיר, משכר, גדלה בכאחוז אחד. תופעה דומה אפיינה את שנת 1967, ההכנסה הריאלית למועסק גדלה ב-1967 בכ-6 אחוזים בקירוב, בעוד שהשכר הריאלי לשכיר אף ירד במקצת. התפתחויות אלה באו לאחר שב-1966 גדל השכר הריאלי לשכיר בכ-10 אחוזים, בעוד שההכנסה הריאלית הממוצעת למועסק גדלה רק בכאחוז אחד. השינויים שחלו בחלוקת ההכנסות בשנים 1967-1968 מהווים, כנראה, חזרה לחלוקת ההכנסות של שנת 1965 מבחינת ההבדל שבין הכנסה לשכיר לבין ההכנסה למועסק שאינו שכיר. ב-1965 היה

משקל תשלומי השכר בהכנסה הפרטית מפעילות כלכלית¹ כ-70 אחוזים. בשנת 1966 עלה משקל השכר ל-76 אחוזים, ומ-1967 החל משקל זה לרדת, עד שב-1968 הוא שב לרמה של 70 אחוזים בקירוב, כבשנת 1965.

לוח ב' - 8

ההכנסה הפרטית, 1964 עד 1968

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת					1968	1967	1966	1965	1964
1968	1967	1966	1965						
(מיליוני ל"י — מחירים שוטפים)									
(אחוזים)									
16.0	3.0	9.6	20.6	11,150	9,608	9,331	8,514	7,061	(א) ההכנסה הלאומית
36.0	-7.1	37.7	10.9	355	261	281	204	184	(ב) ההכנסה של הסקטור הציבורי מרכוש
									(ג) ההכנסה הפרטית מפעילות כלכלית
15.5	3.3	8.9	20.8	10,795	9,347	9,050	8,310	6,877	[(א) פחות (ב)]
בניכוי :									
25.9	-1.6	15.4	21.8	1,420	1,128	1,146	993	815	1. מס הכנסה
20.2	-0.6	42.7	29.3	399	332	334	234	181	2. תשלומים לביטוח לאומי
24.6	-1.4	20.6	23.2	1,819	1,460	1,480	1,227	996	(ד) סך כל תשלומי החובה (1+2)
21.5	20.9	28.3	25.4	1,125	926	766	597	476	(ה) תשלומי העברה נטו
									(ו) סך כל תשלומי החובה בניכוי תשלומי
30.0	-25.2	13.3	21.2	694	535	714	630	520	העברה [(ד) פחות (ה)]
									(ז) ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות
14.6	5.7	8.5	20.8	10,101	8,813	8,336	7,680	6,357	פנים [(ג) פחות (ו)]
43.4	5.9	-3.9	-3.7	1,124	784	740	770	800	(ח) העברות פרטים מחוץ לארץ
									(ט) ההכנסה הפרטית הפנויה מכל
17.0	5.7	7.4	18.1	11,225	9,597	9,076	8,450	7,157	המקורות [(ז) + (ח)]
									(י) ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה
16.3	6.0	7.8	17.9	12,542	10,787	10,181	9,440	8,010	מכל המקורות *

* כולל פחת.

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

יש להדגיש, כי השוואה בין הכנסות השכירים להכנסות מועסקים שאינם שכירים מספקת רק אינדיקטור גס למגמות בחלוקת ההכנסות במשק, שכן ההכנסה הממוצעת לשכיר אינה שונה במידה ניכרת מן ההכנסה הממוצעת למועסק שאינו שכיר². מן הראוי היה לבחון את השינויים בחלוקת ההכנסות במשק על פי מיונים משמעותיים יותר, כגון על פי קבוצות ההכנסה. הנתונים הקיימים מאפשרים לבחון רק את התחלוקת ההכנסות של משפחות שכירים לפי קבוצות הכנסה. מתוך נתונים אלה מתברר, כי אי השוויון בחלוקת ההכנסות בין משפחות השכירים ירד ב-1968 לאחר העלייה בשנת 1967. נתונות אלה בחלוקת ההכנסות מבטאות, כנראה, את השינויים שחלו בתעסוקה בשנים אלה : הירידה בתעסוקה ב-1967 הגדילה את אי השוויון ואילו הגברת התעסוקה ב-1968 צמצמה את אי השוויון בחלוקת ההכנסות.

¹ למעט ההכנסה הנובעת מבעלות על מגורים.

² ראה סקרי החיסכון 1963/64 ו-1964/65.

6. החיסכון הלאומי

החיסכון הלאומי הגולמי גדל בשנת 1968 ב-260 מיליון ל"י, לאחר הירידה התלולה שחלה ב-1967 והסתכם ב-650 מיליון ל"י. אף כי חל גידול השנה בחיסכון הגולמי עדיין הוא נמוך במידה ניכרת בגודלו היחסי בהשוואה לתוצר הלאומי ולהשקעות בשנים שלפני המיתון. שיעור החיסכון הגולמי מן התוצר הלאומי הגולמי עמד על פחות מ-5 אחוזים לעומת שיעורים של 13-14 אחוזים בשנים שלפני המיתון. בשנת 1968 היווה החיסכון הלאומי הגולמי רק כ-20 אחוזים מן ההשקעה הגולמית, בעוד שבשנים 1960 עד 1965 הסתכם שיעור זה בממוצע ב-45 אחוזים. החיסכון הנקי של המשק גדל אמנם בכ-130 מיליון ל"י, אולם הוסיף להיות שלילי והסתכם ב-670 — מיליון ל"י.

לוח ב' - 9

החיסכון הלאומי, 1964 עד 1968
(מחירים שוטפים)

השנה	התוצר הלאומי הגולמי	הבלאי	התוצר הלאומי הנקי	החיסכון הגולמי מתוך התוצר הלאומי הגולמי	החיסכון הנקי מתוך התוצר הלאומי הנקי
	(מיליוני ל"י)			(מיליוני ל"י)	(מיליוני ל"י)
1964	9,132	853	8,279	1,302	449
1965	10,845	990	9,855	1,536	546
1966	11,881	1,105	10,776	1,345	240
1967	12,098	1,190	10,908	386	-804
1968	14,045	1,317	12,728	647	-670

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הגידול בחיסכון הלאומי מקורו בשתי מגמות מנוגדות. מצד אחד, חלה עלייה ניכרת בחיסכון הסקטור הפרטי, ומצד שני, הוסיף החיסכון של הסקטור הציבורי להיות שלילי ובהיקף גבוה, כבשנת 1967.

החיסכון הפרטי הגולמי מן ההכנסה הגולמית הפנויה ממקורות פנים גדל בכ-240 מיליון ל"י, והסתכם ב-2,130 מיליון ל"י שהם כ-19 אחוזים מן ההכנסה הגולמית הפנויה (ראה לוח ב'-10). החיסכון הנקי מן ההכנסה הפנויה ממקורות פנים גדל בכ-110 מיליון ל"י והיה כ-8 אחוזים מהכנסה זו. החיסכון הגולמי מן ההכנסה הפרטית הפנויה מכל המקורות, דהיינו, לרבות ההעברות מחוץ לארץ, גדל ב-580 מיליון ל"י בקירוב והסתכם ב-3,250 מיליון ל"י שהן כ-26 אחוזים מהכנסה זו. כפי שניתן לראות מלוח ב'-10, אף כי חל גידול ניכר בהיקף החיסכון הפרטי, לא השתנה שיעור החיסכון ביחס להכנסה במידה ניכרת, ועמד על הרמה של שנת 1967. היציבות בשיעורי החיסכון הפרטי השנה הוא תוצאה של כמה מגמות שהשפיעו על החיסכון בכיוונים שונים. מצד אחד, עצם היציאה מן המיתון והאווירה האופטימית שבאה בעקבותיה פעלה, כנראה, בכיוון הרחבת הצריכה מעבר לגידול בהכנסות, לאחר תקופה של ריסון בצריכה השוטפת וצמצום רכישת מוצרים בני-קיימא בשנים 1966 ו-1967. מצד שני, פעלו השינויים שחלו בהתחלקות ההכנסות ב-1968 בכיוון גידול בשיעור החיסכון הפרטי הממוצע. ב-1968 גדלו במיוחד הכנסות שלא משכר (ראה הדיון בהכנסות) אשר הנטייה לחסוך מהן, כנראה, גבוהה יחסית לנטייה לחסוך משכר. גורם נוסף שפעל באותו כיוון היה צמצום ממדי האבטלה. ב-1967 היה חלק ניכר מכוח העבודה, מובטל, ולפיכך היתה תרומתו לחיסכון שלילית. ב-1968 נוספו חלק ניכר מן המובטלים

החיסכון הגולמי והנקי של הסקטור הפרטי * 1964 עד 1968
(מחירים שוטפים)

השנה	החיסכון הגולמי מתוך ההכנסה הפרטית הגולמית ממקורות פנים**	החיסכון הנקי מתוך ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים***	החיסכון הגולמי מתוך ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות****	החיסכון הנקי מתוך ההכנסה הפרטית הפנויה מכל המקורות****
	(מיליוני ל"י) (אחוזים)	(מיליוני ל"י) (אחוזים)	(מיליוני ל"י) (אחוזים)	(מיליוני ל"י) (אחוזים)
1964	1,123	15.6	270	4.2
1965	1,534	17.7	544	7.1
1966	1,532	16.2	427	5.1
1967	1,890	18.9	700	7.9
1968	2,129	18.6	812	8.0

* לרבות המוסדות שלא למטרת רווח.
** התוצר הלאומי הגולמי פחות ההכנסות השוטפות נטו של הסקטור הציבורי מהציבור, פחות הצריכה הפרטית.
*** ההכנסה הגולמית הפנויה ממקורות פנים פחות הבלאי, פחות הצריכה הפרטית.
**** ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים וההעברות לסקטור הפרטי מחוץ לארץ, פחות הצריכה הפרטית.
***** ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות בניכוי הבלאי, פחות הצריכה הפרטית.
ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

למעגל המועסקים כך שהחיסכון השלילי שלהם פחת והשפיע בכיוון הגדלת שיעור החיסכון הממוצע במשק.

התוצאה המשולבת של גורמים אלה היתה : שיעור חיסכון יציב בהשוואה לשנת 1967, אך גבוה במקצת בהשוואה לשנים שלפני המיתון (ראה דיון מפורט בפרק ד' "הצריכה והחיסכון הפרטי"). החיסכון של הסקטור הציבורי — דהיינו עודף ההכנסות על ההוצאות השוטפות של הממשלה, המוסדות הלאומיים והרשויות המקומיות — הוסיף להיות שלילי ב-1968, בהיקף דומה לחיסכון השלילי ב-1967 : כ-1,500 מיליון ל"י. החיסכון השלילי של הסקטור הציבורי אפיין גם מספר שנים קודמות (ראה לוח ב'-11). אולם בעקבות הגידול בהוצאות הביטחון בשנתיים האחרונות עלה היקפו לרמה גבוהה ללא תקדים, גורם שהביא לירידה בולטת בסך החיסכון במשק בשנים 1967 ו-1968.

החיסכון הגולמי מתוך התוצר הלאומי הגולמי לפי סקטורים, 1964 עד 1968
(מיליוני ל"י, מחירים שוטפים)

השנה	חיסכון הסקטור הפרטי	חיסכון הסקטור הציבורי	סך החיסכון הגולמי
1964	1,123	179	1,302
1965	1,534	2	1,536
1966	1,532	-187	1,345
1967	1,890	-1,504	386
1968	2,129	-1,482	647

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.